

kultur & fritid

Tidsskriftet Folkeoplysning udgives af Fritid & Samfund

3
2018

I fokus

Verdensmål er foreningsmål!

Indhold i nr. 3/december 2018 – februar 2019

FN's verdensmål – hvad er folkeoplysningens rolle? [5](#)

Af Dorte Ankjær Nielsen, kontorchef, Fritid og Eliteidræt, Odense Kommune

Mål for Verden – og Folkeoplysningen [8](#)

Af Torleif Jonasson, generalsekretær i FN-Forbundet

Gladsaxe handler lokalt og tænker globalt med FN's verdensmål [12](#)

Af Rikke Clausen, fritidskonsulent, Gladsaxe Kommune

Verdensmål er foreningsmål! [16](#)

Af Clara Halvorsen, medlem af 2030-panelet

Omstilling til bæredygtighed kan øge vores livskvalitet [22](#)

Af Ditlev Nissen, bæredygtighedskonsulent hos Aftenskolen Lysglimt

Titlen på tidsskriftets forside er hentet fra Clara Halvorsens artikel „Verdensmål er foreningsmål!“

Brug FN's verdensmål som pejlemærker for det folkeoplysende foreningsarbejde!

I september 2015 vedtog et enigt FN i New York 17 verdensmål under overskriften „*Omstil Vores Verden – Dagsorden for bæredygtig udvikling*“. Verdensmålene afløste de 8 mål, der i perioden fra 2000 til 2015 udgjorde FN's globale udviklingsplan. Hvor den tidligere udviklingsstrategi primært fokuserede på at skabe udvikling i de fattige lande, er de nye verdensmål anderledes, ved at de skal implementeres i alle lande i et hårdt tiltrængt forsøg på at skabe en mere bæredygtig global udvikling.

De 17 verdensmål er efter vedtagelsen blevet suppleret med 169 delmål, der skal bidrage til at gøre de overordnede mål mere konkrete og handlingsorienteret. Det kan måske virke lidt uoverskueligt med de mange mål, men det store antal har den fordel, at alle fra enkeltpersoner over foreninger til offentlige institutioner, regioner, nationalstater, transnationale organisationer m.v. kan, hvis de vil, relatere deres arbejde til verdensmålene. Så selv om verdensmålene ikke er juridisk bindende for de enkelte nationalstater, kan de gennem en stor folkelig opbakning få en afgørende betydning. De kan i bedste fald blive en modpol til den handlingslammelse, som de ledende politikere på globale topmøder om klimakrisen gang på gang har udvist, fordi de kan udgøre en overordnet ramme om mange forskellige konkrete tiltag, der tilsammen kan vise, at det er muligt at skabe en mere bæredygtig udvikling. – Hvis viljen til at gøre det er til stede. De mange gode initiativer, der f.eks. retter sig mod at begrænse den globale opvarmning, kan ved at relatere sig til verdensmålene blive synlige på en helt anden måde, end hvis målene ikke havde været der.

HVORDAN ER VERDENSMÅLENE BLEVET MODTAGET?

Set ud fra en national synsvinkel kan man konstatere, at der ikke skete ret meget herhjemme i de første år efter 2015, men inden for det sidste år har situationen ændret sig radikalt. Nu dukker de op overalt. I kommuner, som mål for de kommunale indsatsområder, i offentlige institutioner, på konferencer, i tidsskrifter, i foreninger, på borgermøder i lokalsamfundet m.v. Meget tyder derfor på, at verdensmålene er ved for alvor at få vind i sejlene, men der er stadig et stort arbejde, der skal gøres for at udbrede verdensmålene til mange flere end dem, der kender dem nu, hvis intentionen med dem skal lykkes.

[Fortsættes side 32](#)

FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling

FN's Verdensmål – hvad er folkeoplysningens rolle?

AF DORTE NIELSEN, kontorchef, [Fritid og Eliteidræt](#), By- og Kulturforvaltningen, Odense Kommune

Ved første øjekast så tænker jeg, at det kan virke lidt uoverskueligt, hvis folkeoplysningen også skal løse al verdens udfordringer – jeg synes ofte, at der forventes rigtigt meget af både foreninger og aftenskoler i forhold til at løse – eller bidrage til at løse – både små og større samfundsmæssige udfordringer.

Men når jeg så dykker lidt ned i det, så kan folkeoplysningen faktisk rigtig meget, og der gøres allerede rigtig meget. Der kan blandt andet nævnes:

- Foreninger og aftenskoler er med til at øge den fysiske og mentale sundhed. Det kommer helt af sig selv, når man er en aktiv del af et fællesskab. (Verdensmål 3).
- Livslang læring – opnå og vedligeholde færdigheder, der sætter borgerne i stand til at deltage fuldt ud i samfundslivet, kendskab til demokratiske processer, håndtere skift på arbejdsmarkedet mm. (Verdensmål 4).
- Foreningers og aftenskolers aktiviteter i den åbne skole. (Verdensmål 4).
- Udvikling af byens rum og grønne områder, så der skabes mulighed for fysiske og rekreative aktiviteter. (Verdensmål 11).
- Prioritering af miljø- og energieffektivitet i optimeringen af nuværende fritidsfaciliteter, såvel som i eventuelle nye. Dette gøres for at minimere den økonomiske udgift på den langsigtede drift samt for at bidrage til at reducere CO₂-udslippet på kommunens bygninger. (Verdensmål 11).

I Odense Kommune satte vi FN's Verdensmål på Folkeoplysningsudvalgets dagsorden i december 2018. Vi inviterede en oplægsholder fra kommunes eget Verdensmålssekretariat til at komme med et oplæg, og jeg må indrømme, at det var et virkeligt godt oplæg. Det var nærværende, og det var nemt at tænke foreninger og aftenskoler ind i det.

Hvis vi ser særligt på mål 3, 4 og 11, så er der følgende eksempler i et dansk perspektiv:

Verdensmålets ordlyd: Vi skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper.

Eksempler på dansk perspektiv: Nedbringe kræft, KOL, diabetes, demens, psykiske problemer, misbrug af stoffer/alkohol, luftforurening, allergi. Fremme motion, sund kost.

Verdensmålets ordlyd: Vi skal sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring.

Eksempler på dansk perspektiv: Folkeskole som skaber fællesskaber og social mobilitet. Fremme at unge tager en erhvervsuddannelse. Livslang læring, frivillighed, foreningsliv, folkeoplysning og aftenskoler

Verdensmålets ordlyd: Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

Eksempler på dansk perspektiv: Fremme grøn by, rekreative muligheder, tæt by, beboerdemokratiet, multifunktionalitet, klima og sikkerhed. Imødegå forurening, parallelsamfund.

I løbet af 2019 vil vi vende tilbage til verdensmålene og give folkeoplysningsudvalget mulighed for at drøfte dem igen – og måske mere indgående. Oplægget i december var primært en slags „teaser“ for verdensmålene.

Det er nemlig ikke nok kun at fremhæve det, vi allerede gør – og gør godt. Vi og folkeoplysningsudvalgene – og selvfølgelig foreninger og aftenskoler – skal også øve os i at gøre mere og gøre det bedre. Og det gør vi kun, hvis vi hele tiden italesætter, hvad verdensmålene handler om.

Og det er jo ikke kun i en kommunal kontekst, at verdensmålene fylder. Foreninger og aftenskoler vil helt sikkert også opleve, at der fra andre sider i samfundet kommer krav om, at de skal leve op til et eller flere af verdensmålene. Jeg er ved, at der allerede nu er fonde, der har skrevet ind i deres ansøgningsbetingelser, at man skal henvise til, hvordan projekter kan „tale“ ind i verdensmålene, så vi kan lige så godt komme i gang.

KL's kultur- og fritidskonference den 15. og 16. maj 2019 i Vejle zoomer ind på nogle af de mest relevante af FN's 17 verdensmål (i en kultur- og fritids-kontekst) og ser på udfordringerne i et kultur- og fritidsperspektiv. Så jeg kan kun opfordre til at deltage i konferencen og blive inspireret til, hvordan I kommer i gang med arbejdet i jeres Folkeoplysningsudvalg – eller generelt på folkeoplysningsområdet. ■

Dansk platform for verdensmålene

I januar 2019 åbnede den danske [Verdensmålsportalen](#) der skal samle og synliggøre de forskellige indsatser og aktiviteter, der sker i Danmark for at fremme og udbrede FN's verdensmål. På portalen bliver der lagt lokale såvel som nationale nyheder, events, konferencer, resultater om verdensmålene etc. Portalen er den første af sin art i verden.

Ønsket med portalen er, at det skal være enkelt og ligetil for danskerne at blive bekendte med verdensmålene. Så man bliver inspireret til selv at lave aktiviteter om verdensmålene lokalt, kommunalt og nationalt. På portalen kan man hente de farvestrålende ikoner for alle 17 verdensmål og tilhørende delmål (på dansk, grønlandsk og færøsk). Der er allerede nu lagt forskellige arrangementer ind, fx debatten *En verden uden bier* 3/4 2019 hos Statens Naturhistoriske Museum, *Festival for verdensmålene – for Sønderborg Kommunes bæredygtige fremtid* 26/4 2019, *Global Goals Cup – alternativ VM i fodbold for alle kvinder over 18 år* 14/5 2019 etc.

Regeringen finansierer portalen, der drives af [Verdens Bedste Nyheder](#). Redaktionen bag Verdens Bedste Nyheder vil gennem uafhængig og konstruktiv journalistik se nærmere på realiseringen af verdensmålene i Danmark.

Verdens Bedste Nyheder opstod i 2010 som led i en oplysningskampagne af FN, Danida og Globalt Fokus. Kampagne skulle vise danskerne, at ikke alt var nød og elendighed i udviklingslandene. I dag er Verdens Bedste Nyheder en non-profit organisation, hvis økonomiske midler stammer fra Danida, medlemskontingenter, EU-midler, fonde og private bidrag.

lh

Mål for Verden – og Folkeoplysningen

AF TORLEIF JONASSON, generalsekretær i [FN-forbundet](#) og formand for [92-gruppen Forum for Bæredygtig Udvikling](#).

Egentlig er det utroligt, at verdens lande i 2015 kunne blive enige om Verdensmålene for bæredygtig udvikling i en tid med stigende national selvtilstrækkelighed og med det internationale samarbejde under pres. Men der er heller intet alternativ; medmindre man synes, at kollektivt selvmord er et alternativ. Og det eneste globale forum, der eksisterer for ligeværdige diskussioner landene i mellem, er FN, de Forenede Nationer, hvorfor aftalen ofte kaldes for FN's Verdensmål. Men hvis det kun er FN, i betydningen 'nogen andre, langt væk', der skal gennemføre Verdensmålene, så vil de ikke være mere værd end det papir, de er skrevet på.

En ting er nationale handlingsplaner, hvor landets overordnede retningslinjer fastlægges for at sikre den nødvendige omstilling. De fleste lande har efterhånden udarbejdet en, men ikke altid af særlig høj kvalitet – f.eks. er Danmarks nationale handlingsplan fra 2017 en lidt tilfældig samling af, hvad de enkelte ministerier i forvejen arbejdede efter.

Men selv med en god national handlingsplan, så er det på det kommunale niveau, at gennemførelsen for alvor kan og skal ske. Sker der ikke noget lokalt, så sker der heller ikke noget nationalt. Og omvendt, selv med en mangelfuld national handlingsplan, så kan man lokalt gå i gang.

Dét har mange danske kommuner forstået og mange allerede for lang tid siden. Verdensmålene er nemlig kulminationen på en lang proces med mange bump på vejen. Med FN's Bæredygtighedskonference i 1992 fik vi 'Agenda 21', FN's handlingsplan for et bæredygtigt samfund i det 21. århundrede, som foranledigede en storstilet lokal indsats, der fortsat kan genfindes gennem Netværket for Lokale Agenda 21 Centre.

FN's Brundtlandkommissions definition af en bæredygtig udvikling – der kobler det lokale med det globale, nutid med fremtid, miljø med økonomi, udvikling og den sociale dimension – blev sat ind i en endnu bredere global sammenhæng i september 2000, hvor det med FN's Årtusindedeklaration blev direkte koblet med fred, konfliktløsning og menneskerettigheder.

'9-11', september 2001, et år efter vedtagelsen, blev også Årtusinde-deklarationen ramt af den globale terrors frygt og mistro, og det krævede stor diplomatisk snilde at redde stumperne: 2015-målene, de 8 udviklingsmål, der i årene efter formåede at sikre fremskridt for utallige mennesker i først og fremmest udviklingslandene.

I september 2015 vendte verden tilbage til den fælles vej, den samlende dagsorden for bæredygtig udvikling: vi fik 17 mål med tilhørende 169 delmål som værktøj til at reparere en verden i forfald.

Mål og delmål, der også er metode og retning. Tag f.eks. mål 4, kvalitetsuddannelse, delmål 4.7, der om noget kunne være rammen om vores folkeoplysende forenings- og fritidsliv:

„Inden 2030 skal vi sikre, at alle elever og studerende opnår den viden og de evner, de behøver for at støtte op om bæredygtig udvikling. Det inkluderer blandt andet uddannelse i bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, lighed mellem kønnene, promovering af en fredelig og ikke-voldelig kultur, verdensborgerskab samt påskønnelse af kulturel diversitet og kulturens bidrag til bæredygtig udvikling.“

Delmål 2.7 handler om, at vi skal skabe et bæredygtigt landbrug; delmål 3.A om tobakskontrol; delmål 9.1 om at udbygge bæredygtig offentlig transport; delmål 13.3 om at bremse den globale opvarmning; delmål 16.10 om at sikre offentlig adgang til information og beskytte de fundamentale frihedsrettigheder; delmål 17.16 om at styrke det globale partnerskab for bæredygtig udvikling.

Hele mål 11 handler om at gøre byer og lokalsamfund inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige: bygge sikre boliger til en overkommelig pris, skabe billige og bæredygtige transportsystemer, beskytte verdens kultur- og naturarv, reducere byernes miljøbelastning, give alle adgang til grønne offentlige rum.

Ud over det allerede igangværende, lokale Agenda 21-arbejde, så er mange kommuner begyndt at arbejde med verdensmålene som samlet ramme.

Københavns Kommune har allerede udarbejdet en handlingsplan, der: „... indeholder en kortlægning af byens nuværende bidrag til realiseringen af FN's verdensmål, såvel som en plan for kommunens strategiske forankring af verdensmålene i kommunens fremadrettede arbejde.“ Det er godt, når bl.a. København tør melde ud, for det skaber mulighed for åben debat om gennemførelsen – og kritik, som når det københavnske civilsamfund gennem FN-forbundets Købehavnskreds udgiver en skyggerapport, der bl.a. efterlyser mere inddragelse af civilsamfundet og en stærkere politisk nytænkning.

Det er ikke kun i Danmark, der arbejdes lokalt; arbejdet pågår i hele norden, og Nordisk Ministerråds Nordregio identificerer 27 kommuner som 'first movers', bl.a. finske Espoo, der to gange er kåret som Europas mest bæredygtige by. I Danmark peger Nordregio på København, Gladsaxe, Odense,

Aarhus og Sønderborg som byer, der bruger en holistisk tilgang i arbejdet med målene.

Hvor Danmark gerne fremhæver sin lederstilling i gennemførelsen af målene, ser Nordisk Ministerråd i rapporten 'Bumps on the Road' nærmere på de mål, hvor regionen er særligt udfordret: målene 8, 11, 12, 13 og 15; blandt forslag til handling nævnes intergenerational dialog og livslang læring.

Det folkeoplysende forenings- og fritidsliv er en oplagt ramme for netop intergenerational dialog og livslang læring. De parametre, vi opstiller for vores arbejde, er i bund og grund baseret på en bæredygtig tilgang, der „skaber rum for et mangfoldigt fællesskab, der er præget af værdier som respekt, ligeværd og tillid“, som var et af de kvalitetsaspekter, der sidste år blev formuleret i Dansk Folkeoplysnings Samråds 'Kvalitet i folkeoplysningen'.

Verdensmålene indeholder *grundlaget* for vores etiske tilgang til folkeoplysningen, de *mål* vi har for vores arbejde, og *værktøjer* til, hvordan vi når målene. Vi kan *med* verdensmålene arbejde *for* verdensmålene. Det er bare med at komme i gang. ■

2030-netværket – politikere ser på FN's Verdensmål

Politikere fra samtlige partier i Folketinget har stiftet *Folketingets Tværpolitiske Netværk for FN's Verdensmål*, også kaldet [2030-netværket](#), for at fremme og holde øje med udviklingen af verdensmålene nationalt og internationalt. Netværket skal være forum for bred og inkluderende debat om verdensmålene. Netværket har udpeget et 2030-panel, der består af 22 repræsentanter fra væsentlige samfundsaktører og personer med specifik viden om FN's Verdensmål nationalt og internationalt. Panelet skal hjælpe Netværket med analyser, videndeling og sparring.

I januar 2019 offentliggjorde 2030-panelet den første måling på, hvor langt vi er i Danmark med at opfylde 1 af de 17 verdensmål, nemlig mål 11/ *Bæredygtige byer og lokalsamfund*. Der er tale om en kortlægning og status på, hvor langt vi er med mål 11 og dets 7 delmål, og hvor vi skal sætte ind nu for at kunne opfylde målet i Danmark. Målemetoden skal efterfølgende anvendes på de øvrige verdensmål.

Folkelige Organisationers Udviklingssamarbejde [Globalt Fokus](#) er sekretariat for 2030-netværket og har selv implementering af verdensmålene som fokusområde.

lh

FN's Verdensmål – hvad gør andre?

Et par forslag til, hvor man kan finde oplysninger om FN's Verdensmål, og hvordan man kan arbejde med målene:

FN's egen hjemmeside specifikt for verdensmålene: [Sustainable Development Goals](#)

Den danske regerings [Handlingsplan for FN's Verdensmål](#) fra marts 2017.

Danmarks Udenrigsministerium/DANIDA har den officielle danske oversættelse af verdensmålene, delmål og indikatorer. Oversættelsen er på [ministeriets hjemmeside](#).

Den danske portal [Verdensmål](#) om arbejdet med verdensmålene i Danmark. Nyheder, aktiviteter, ideer til hvad man selv kan gøre, materialer til download etc.

Danmarks Statistik har udarbejdet en [verdensmålsplatform](#), hvor man kan se, hvordan det går med at opfylde målene i Danmark. Den er hurtig og enkel at bruge. Man vælger et af de 17 mål, derefter et af delmålene og så har man et svar.

[Verdens Bedste Nyheder](#) har udførligt dansk materiale om de 17 verdensmål, herunder de farvestrålende mål-ikoner, der kan hentes på hjemmesiden.

KL (Kommunernes Landsforening) har på dets hjemmeside under kommunale opgaver/Teknik og miljø afsnittet [Kommunernes fælles verdensmålsindsats](#). Her er nyheder om arbejdet med målene i den kommunale verden og områder med relevans for kommunerne.

Spejderne – paraplyorganisation for Det Danske Spejderkorps (DDS), De grønne pigespejdere, KFUM-Spejderne, Danske Baptisters Spejderkorps og Dansk Spejderkorps Sydslesvig – arbejder med verdensmålene både i Danmark og i den øvrige verden gennem projektet [Byg en bedre verden](#). Projektets aktivitetsmateriale kan bruges af alle spejdergrupper og i alle aldre.

Folkemødet 2019 på Bornholm i juni er i verdensmålenes tegn. Der er offentliggjort en [Inspirationsguide 2019](#) til arrangørerne, men uanset om man er arrangør, tilhører eller bliver på fastlandet, er der ideer at hente i guiden.

I august kan man møde verdensmålene fra en kulturel vinkel på [Mors Kulturmøde](#), hvor emnet for 2019 er CULTURE MATTERS, hvor et af de 7 temaspor er FN's verdensmål.

Hos [Lokale- og Anlægsfonden](#) opfordrer man til, at ansøgere til fondens puljer i deres projektideer understøtter et eller flere af verdensmålene. Fonden har valgt målene 4, 5, 6, 11, 12, 13 og 17 med særlig fokus på 11 og 12.

lh

Gladsaxe handler lokalt og tænker globalt med FN's Verdensmål

AF RIKKE CLAUSEN, fritidskonsulent, [Kultur, Fritid og Unge](#), Gladsaxe Kommune, [Gladsaxe strategien](#)

Hvordan kan en kommune gøre FN's store verdensmål nære og relevante for borgere og medarbejdere og gøre dem til et aktivt redskab i hverdagen? I Gladsaxe gør vi forsøget.

I oktober 2018 vedtog Gladsaxe Byråd en ny kommunestrategi, Gladsaxe-strategien, som tager udgangspunkt i FN's verdensmål for bæredygtighed. Dermed er Gladsaxe den første kommune i Danmark, som indarbejder verdensmålene direkte i hele sin måde at arbejde på.

KOMMUNERNE HAR EN SÆRLIG ROLLE

– Hvis vi vil have bæredygtighed på lang sigt, så kræver det handlinger og politisk lederskab – både lokalt og globalt. Og erfaringerne viser allerede, at mens verdens ledere har svært ved at blive enige, så myldrer det frem med gode initiativer nedefra. Derfor har vi kommuner en helt særlig rolle og mulighed. For det er os, der er tæt på borgerne og i dialog med virksomhederne. Derfor er det os, der for alvor kan gøre en forskel. Med Gladsaxe strategien giver vi vores bud på, hvordan Gladsaxe Kommune kan bidrage til en bæredygtig udvikling globalt, ved at handle lokalt, siger Gladsaxes borgmester Trine Græse.

VIL SAMARBEJDE MED LOKALE KRÆFTER

Gladsaxe strategien sætter den strategiske retning for Gladsaxe Kommunes arbejde med bæredygtig vækst og velfærd for borgere og virksomheder de kommende år. Sammen med lokalsamfundet og virksomhederne vil Gladsaxe skabe vækst og velfærd med fokus på social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed. For Gladsaxe ser samarbejde med borgere, aktive, lokale kræfter og virksomheder som helt centralt for at udvikle Gladsaxe som by, både gennem små handlinger i hverdagen og fælles initiativer på lang sigt.

Gladsaxe strategien tager udgangspunkt i følgende syv verdensmål:

GLADSAXEMÅL

Gladsaxe Kommune har udvalgt syv af de sytten verdensmål og har med udgangspunkt i disse udpeget seks strategiske målsætninger:

- **Børn og unge former fremtiden**
Handler om at arbejde for at skabe trivsel for børn og unge, forpligtende fællesskaber og læringsmiljøer, der giver byens børn et stærkt fundament for livslang læring.
- **Attraktiv erhvervsby med jobvækst**
Handler om at fremme bæredygtig jobvækst, skabe nye jobs til udsatte borgere sammen med virksomhederne og skabe gode rammer for de virksomheder, der allerede er i Gladsaxe, og de, der gerne vil flytte til Gladsaxe.
- **Lige muligheder for at lykkes**
Handler om at hjælpe familier til at lykkes, skabe social balance i bydele og samarbejde med borgere med handicap om at skabe rammerne for det gode liv.
- **Grøn og levende by**
Handler om at skabe en grønnere by og arbejde videre med at skabe 'Gladsaxeliv' og arbejde strategisk med byens udvikling.
- **Sundhed og trivsel hele livet**
Handler om at fremme sundhed og trivsel for borgerne i alle livets faser. Der skal være en ramme for at leve sund og aktivt, og Gladsaxe vil arbejde sammen på tværs af kommunegrænser og niveauer i sundhedssektoren for at fremme og udvikle sundhedsindsatserne.
- **Klimavenlig by**
Handler om at sikre grøn og vedvarende energi, satse på klimavenlig transport og investere i en mere robust by. Gladsaxe vil genanvende ressourcerne og også tænke bæredygtigt i indkøb, forbrug og håndtering af affald.

PARTNERSKABER FOR HANDLING

Det sidste af de syv verdensmål, som Gladsaxe har udvalgt, er 'partnerskaber for handling'. Det er en tværgående målsætning, der går igen som en arbejdsmetode i alle de andre indsatser. Kommunen kan ikke skabe et bæredygtigt samfund alene, men er afhængig af, at mange andre parter byder ind og arbejder med. Det kan være gennem partnerskaber og samarbejde med andre kommuner, med virksomheder, men også vores lokale kultur-, fritids- og idrætsliv er væsentligt i forhold til at løfte i samlet flok på verdensmålene lokalt.

Kast et blik på listen over de seks målsætninger ovenfor, og du vil se, at rigtig mange af dem også handler om borgernes fritidsliv og dermed også om foreningernes tilbud og aktiviteter.

Hvis vi i Gladsaxe skal lykkes med at skabe en bæredygtig by, både økonomisk, socialt og miljømæssigt, så har vi brug for foreningslivets bidrag til eksempelvis at få børn og unge til at trives og tage del i de lokale forpligtende fællesskaber. På den måde kan de opleve demokrati i praksis, så de senere i livet vil tage del og tage ansvar for vores fælles lokale og globale verden. I forhold til sundhed og trivsel hele livet er foreningslivet også en væsentlig medspiller. Både i forhold til fysisk aktivitet, men også som mental sundhed, hvor det for mange er gennem foreninger, kultur og fx aftenskoler, er der, vi indgår i fællesskaber.

DIT GLADSAXEMÅL

Gladsaxe Kommune har udvalgt de syv mål, men alle borgere bliver indbudt til at lave deres eget Gladsaxemål, så alle kan medvirke på deres eget niveau til FN's verdensmål. Det er meget forskelligartet, hvad de enkelte lægger vægt på og føler, at de selv kan gøre en forskel. Nogle vil cykle til arbejde eller spise mindre kød, andre vil lave frivilligt arbejde eller plante flere blomster til gavn for bierne og biodiversiteten. Vi kan alle bidrage til verdens bæredygtighed, der hvor vi er.

NY POLITIK FOR KULTUR, FRITID OG IDRÆT

Gladsaxestrategien bliver omsat til lokale politikker og strategier overalt i kommunen. I efteråret vedtog Byrådet en ny [Kultur-, Fritids- og Idrætspolitik](#), som udspringer af Gladsaxestrategiens mål om sundhed og trivsel hele livet og om en grøn og levende by. Disse kobler sig til FN's verdensmål om sundhed og trivsel, bæredygtige byer og lokalsamfund samt partnerskaber for handling.

Politikken favner to områder: Rummelige fællesskaber og kreative frirum. Der er udpeget en række indsatsområder, som der vil blive sat fokus på. I den forbindelse er Folkeoplysningsudvalget blevet bedt om at sætte et arbejde i gang med fokus på trivsel i foreningerne, og hvordan vi kan få endnu flere til at få glæde af fællesskaberne i og udenfor foreningslivet. Der er god energi i udvalget og stor lyst til at sætte nyt i gang. ■

Fritid & Samfund

Repræsentantskabsmøde 2019

Der indkaldes hermed til ordinært repræsentantskabsmøde
i Fritid & Samfund

onsdag 22. maj 2019 kl. 10.00-14.00
i Kolding Kommune Uddannelsescenter (KUC), 6000 Kolding

Dagsorden i henhold til vedtægterne

Frederik A. Hansen/Steffen Hartje

Verdensmål er foreningsmål!

AF CLARA HALVORSEN, medlem af [2030-panelet](#) og Styrelsesmedlem hos [Dansk Ungdoms Fællesråd](#)

Vores generation har en unik mulighed: Vi er den sidste generation, der kan stoppe klimaforandringerne – og den første, der kan udrydde ekstrem fattigdom! Det lyder måske som en utopi, men med vedtagelsen af FN's Verdensmål for Bæredygtig udvikling – i daglig tale Verdensmålene – er det en reel mulighed. Skal det lykkes, kræver det imidlertid aktiv handling, og her kan det danske forenings- og fritidsliv spille en unik rolle.

HVAD ER VERDENSMÅLENE?

De 17 Verdensmål blev enstemmigt vedtaget den 25. september 2015 i New York og afløste dermed de 8 2015-mål, der var FN's globale udviklingsplan fra 2000-2015. Hvor 2015-målene i høj grad havde fokus på at skabe udvikling i verdens fattige lande, er Verdensmålene en global og universel plan for *'people, planet, peace, prosperity and partnership'*. Verdensmålene er dermed 17 mål, der alle er gensidigt afhængige og afspejler de økonomiske, sociale og miljømæssige perspektiver af udvikling, ligesom de har tilknyttet 169 delmål, der består af mere konkrete mål og handlinger. Verdensmålene er ikke juridisk bindende, men har alligevel en bred opbakning: Fordi de udgør et kompromis, forhandlet og underskrevet af alle verdens lande, men særligt fordi de repræsenterer et paradigmeskift i tilgangen til udvikling. Hvor tidligere FN-planer har handlet om at skabe udvikling i verdens fattigste lande, skal Verdensmålene implementeres globalt.

Verdensmålene er derfor også gyldige i Danmark, og vi har et ansvar for, at vi når i mål med planen inden 2030. Heldigvis er vi godt på vej: I den globale måling som tyske Bertelsmann Stiftung hvert år foretager, ligger Danmark nummer 2 i implementeringen – kun slået af Sverige. Men selvom vi på nuværende tidspunkt klarer os godt, er der stadig områder, hvor der skal gøres en stor indsats, hvis vi skal i mål inden deadlinens udløb om 11 år. Dermed har Verdensmålene også et naturligt handlingsmoment: Der er behov for, at vi bevæger os videre fra de ideer og intentioner, der har præget den første del af

Verdensmålenes levetid og videre til konkret handling – NU.

Heldigvis kører Verdensmålene på nuværende tidspunkt som et højhastighedstog gennem Danmark, og det gælder om at hoppe på, hvis man ikke vil lades tilbage på perronen.

Regeringer og kommuner er i gang med implementeringen, men en stor del af brændstoffet udgøres af de forskellige sektorer, der landet over er i gang med at sprede kendskabet til Verdensmålene og sikre, at de bliver implementeret. Med projekter som 'Fra Filantropi til Forretning' og 'SDG-accelerator for SMV'er' arbejder henholdsvis Dansk Industri og UNDP (United Nations Development Program) med at inspirere det private erhvervsliv til at arbejde strategisk med bæredygtig udvikling og omsætte Verdensmålene til god forretning. Ligeledes er civilsamfundsorganisationerne i fuld gang med arbejdet både med at sikre implementeringen af de forskellige dagsordner, men i høj grad også med at holde danske og internationale politikere ansvarlige. Ligeledes er en stor del af de danske skoler og uddannelsesinstitutioner gået til opgaven og har kastet sig over opgaven med at øge kendskabet til Verdensmålene blandt danske børn og unge. Et godt eksempel er KADK – Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering – der har besluttet at satse massivt på Verdensmålene i undervisning og afgangsprojekter.

VERDENSMÅLENE OG FOLKEOPLYSNINGEN

I Danmark er der dog stadig et enormt stort behov for, at Verdensmålene – og kendskabet til Verdensmålene – kommer ud og lever, hvor borgerne er: Lokalt. Her kan det folkeoplysende forenings- og fritidsliv spille en central og vigtig rolle.

Vigtigst af alt er opgaven i som folkeOPLYSENDE område at oplyse om Verdensmålene og muligheden for at handle på disse. Her har det danske forenings- og fritidsliv en central rolle at spille, fordi man i modsætning til mange af de andre sektorer, der arbejder med Verdensmålene, er i berøring med en stor og bred palette af borgere fra mange forskellige baggrunde – herunder folk, der ikke i forvejen har kendskab til Verdensmålene. Dermed har forenings- og fritidslivet en unik mulighed for at engagere nye befolkningsgrupper i målene og dermed bidrage til at forbedre og løfte det generelle kendskab til Verdensmålene i Danmark. At bidrage til denne oplysning om Verdensmålene behøver ikke at være svært eller kræve, at man opfinder den dybe tallerken – tværtimod handler det om at gøre det, som den danske folkeoplysning gør bedst: At formidle komplicerede agendaer i øjenhøjde gennem debatter og arrangementer. Det samme gælder for Verdensmålene. De skal ikke kommunikeres som FN's globale mål for bæredygtig udvikling, for

det er de ikke. De er i stedet dine, mine og vores Verdensmål, som vi alle kan engagere os i. Så hvorfor ikke arrangere lokale borgerhøringer om hvordan kommunen kan bidrage til Verdensmålene? Holde inspirationsaftner hvor det diskuteres, hvad man som borger kan gøre for at hjælpe agendaen på vej. Eller arrangere debatter og oplæg med eksperter inden for Verdensmålene. Mulighederne er mange, og efterspørgslen findes blandt danskerne, så det er blot om at komme i gang.

Samtidig har man som forenings- og fritidsliv en oplagt platform til at engagere Verdensmålene i sit lokale arbejde enten som et nyt strategisk tiltag eller som en del af allerede eksisterende aktiviteter lokalt og kan dermed bidrage til at skabe kendskab og handling. Alle foreninger og fritidsorganisationer kan bidrage til implementeringen af målene, det er blot at gøre sig klart hvorfor, hvordan og hvor man vil bidrage. Lad os starte med *hvorfor*: Her er det vigtigt at gøre sig klart, hvorfor man som forening tager arbejdet med Verdensmålene op. Er det for at skabe flere aktiviteter lokalt? Medlemsvækst? Bidrage til oplysningsindsatsen? Styrke lokale aktiviteter? Det er vigtigt at have gjort sig det klart, inden man starter arbejdet. For de forskellige indsatser kræver forskellige handlinger.

Derefter bør man spørge sig selv, *hvordan* man vil arbejde med Verdensmålene som forening eller fritidsliv. Man kan vælge enten at arbejde med alle 17 mål og den brede bæredygtighedsagenda, eller man kan vælge at zoome ind på et eller flere mål, der enten flugter med allerede eksisterende aktiviteter eller kan skabe nyt engagement og handling. Begge tilgange er

effektfulde – det afhænger af, hvad man som organisation har af kapacitet, og hvilket ønske man har med arbejdet. Herfra er det centralt at konkretisere, hvilken tematik man ønsker at arbejde med inden for Verdensmålet, og hvordan det passer ind i ens egen organisation. Det kan her være fordelagtigt at kigge på de 169 delmål, der er knyttet til de 17 mål. Har man som organisation eksempelvis valgt at arbejde med Verdensmål 5 om ligestilling, kan man – hvis man ønsker at specificere arbejdet

yderligere – gøre sig klart, om man eksempelvis vil fokusere på delmål 5.5 om lige deltagelse i parlamentariske beslutningsprocesser og dermed ligestilling inden for egen organisation.

Herfra er det sidste step at beslutte sig for, *hvilke* konkrete handlinger der skal tages for at komme i mål og derefter handle på dem. Implementeringen af Verdensmålene er en trial and error-proces, og man skal derfor ikke være bange for at fejle. Det vigtigste er at komme i gang!

UNGES SÆRLIGE ROLLE

Vedtagelsen af Verdensmålene var samtidig vedtagelsen af en generations-kontrakt: Her lovede en voksen generation af politikere verdens største ungdomsgeneration, at den verden, de engang skal overtage, både er bedre og mere bæredygtig. Derfor har de unge – og den unge del af det folkeoplysende forenings- og fritidsliv – allerede taget Verdensmålene til sig og er i fuld gang med implementeringen af målene, ligesom de presser på for politiske initiativer og handling. Drivet og engagementet blandt de unge er stort, og der er en fælles følelse af forpligtelse til at sikre, at kendskabet til målene og deres handlemuligheder spredes. Selvom dette er ligeså forskelligt som det danske foreningsliv, kan man alligevel i store træk identificere to tilgange, der ses på lokalt plan.

1) Verdensmålene og bæredygtighedsdagsordenen bruges til at engagere unge, der ikke nødvendigvis er engagerede i fritids- og foreningslivet

For grupper af unge har Verdensmålene og den dertilhørende agenda om bæredygtighed formået at engagere grupper af unge på lokalt plan, der ikke nødvendigvis har været tilknyttet det frivillige forenings- og fritidsliv. Et godt eksempel herpå er 'Den grønne studenterbevægelse', der inspireret af svenske Greta Thunberg kræver hurtig og konkret politisk handling og respons på klimaforandringerne. Med 'skolestrejke for klimaet' opfordrer de danske skoleelever til at strejke fra skole med et krav om klimahandling nu og er lykkedes med at få elever til at afholde lokale strejker landet over. 'Den grønne studenterbevægelse' er ikke en forening – alligevel kan man som folkeoplysende område lade sig inspirere til at bruge Verdensmålene som en mobilisator for nye initiativer både lokalt og i sin egen forening.

2) De unge bruger allerede eksisterende tilgange til at kommunikere Verdensmålene til deres medlemmer

For dele af det danske ungdomsliv har Verdensmålene været naturlige at inkorporere i allerede eksisterende aktiviteter, hvor de som forening har brugt deres ekspertise og særlige spidskompetencer til at kommunikere og engagere deres medlemmer i Verdensmålene. Et godt eksempel herpå er Spejderne, der har skabt aktivitetshæftet 'Byg en Bedre Verden' fyldt med

inspiration til aktiviteter, der inkorporerer Verdensmålene i de traditionelle spejderaktiviteter, og som de lokale trupper kan bruge i deres ugentlige aktiviteter. I forlængelse heraf har Spejderne udviklet et 'Verdensmålsmærke', man som spejder kan tage i tråd med deres øvrige mærker, ligesom der på 'Spejdernes Lejr' i 2017 var et særligt Verdensmåls-hjørne med aktiviteter, der engagerede deltagerne i øjenhøjde. Spejderne er dermed et godt eksempel på, hvordan man som forening kan bruge Verdensmålene til at styrke og opkvalificere eksisterende aktiviteter.

Ovenstående to eksempler er blot få blandt mange. Unge over hele Danmark har taget Verdensmålsdagsordenen til sig og arbejder lokalt og nationalt på at skabe kendskab, forandring og handling. Som voksent folkeoplysende forenings- og fritidsliv er det derfor også oplagt at lade sig inspirere af de unges tilgang til og arbejde med Verdensmålene og ikke mindst inkludere dem i aktiviteter på lige fod med andre partnere.

Som folkeoplysende forenings- og fritidsliv har man som tidligere nævnt en vigtig rolle at spille i implementeringen af Verdensmålene. Derfor handler det også om at komme i gang med arbejdet nu. Tiden går, og vi har et fælles ansvar for, at vi er i mål om 11 år, når Verdensmålene når deres deadline. ■

Omstilling til bæredygtighed kan øge vores livskvalitet

Vi skal omstille verden! Her har folkeoplysningen en vigtig rolle. Og den kan lære meget af omstillingsbevægelsen, der har opnået epokegørende resultater med afsæt i lokal samskabelse, livslang læring og aktivt medborgskab.

AF DITLEV NISSEN, bæredygtighedskonsulent i [Aftenskolen Lysglimt](#)

Hans engagement inden for konfliktløsning og økosamfund ligger til grund for tankerne i Aftenskolen Lysglimts [bæredygtighedsstrategi](#)

VI SKAL OMSTILLE VERDEN

I 2015 vedtog FN 17 verdensmål under overskriften ”OMSTIL VORES VERDEN – Dagsorden 2030 for bæredygtig udvikling”. [Verdensmålene](#) er en opfordring til alle verdens regeringer, virksomheder og civilsamfund om at omdirigere menneskeheden i en bæredygtig retning. Verdensmålene er universelle. De gælder os alle, uanset om vi bor i en slumby i Latinamerika, på kanten af ørkenen i Afrika eller i et villakvarter i Europa. Vi må alle forstå – særligt os der lægger det største beslag på naturens ressourcer – at Jordens grænser for den menneskelige og industrielle aktivitet er overskredet. I stedet skal vi opbygge samfund, der er robuste og modstandsdygtige over for de klima- og miljømæssige forandringer, vi ved er på vej.

Bæredygtighed handler også om at skabe et værdigt liv for alle mennesker på Jorden, hvilket er udtrykt i princippet „leave no one behind”. Derfor er økonomisk udvikling, social inklusion og miljømæssig bæredygtighed tre ligeværdige faktorer i omstillingen til bæredygtige samfund.

Skal vores børnebørn og oldebørn i år 2100 kunne sige, at menneskeheden ændrede kurs og skabte bæredygtige muligheder for fremtidige generationer, er det fra NU og i de kommende 5-10 år, vi skal ændre historiens gang! Mange klimaforskere mener, det allerede er for sent. Som fx norsk klimaforsknings grand old man, [Knut Halvor Alfsen](#), der sammen med fire andre internationale forskere har givet udtryk for, at de ikke længere tror på, „at menneskeheden klarer å hamle opp med tidens største utfordring – global oppvarming. ... Uviklingen bliver stygg og fæl“.

Det er i dette spændingsfelt mellem håb og katastrofe, at folkeoplysningen, sammen med videnskaben, erhvervslivet, stat og kommuner samt tusindvis

af lokale og globale aktører, skal bidrage til at gøre verdensmålene til virkelighed.

Videnskabsmanden Johan Rockström, tidligere leder af Stockholm Resilience Centre, har deltaget i kortlægningen af fire udviklingsscenarier.

Konklusionen er, „at intet mindre end en transformation er nødvendig, hvis vi skal have nogen som helst chance for at leve op til verdensmålene uden at spille hasard med det økologiske systems stabilitet.“¹⁾

Hvad er folkeoplysningens rolle i en situation, hvor vi skal omstille vores samfund fra det, vi kender i dag, til ukendte bæredygtige samfund? Hvor regeringer og store koncerner bidrager med top-down tilgange til omstillingen, skal folkeoplysningen med udgangspunkt i livslang læring og aktivt medborgerskab engagere borger og lokalsamfund i opbyggelige bottom-up processer.

VI SKAL ÆNDRE LIVSSTIL

Vi, der bor i den rige og storforbrugende del af verden, kan ikke komme uden om, at vi skal ændre livsstil. Ifølge [Verdensnaturfonden](#) forbruger hele menneskeheden ressourcer, som om vi har 1,7 jordklode til rådighed. Danskerne forbruger, som om vi har 3,6 jordkloder til vores rådighed, hvilket er dobbelt så stort som verdensgennemsnittet og pænt over det europæiske gennemsnit på 2,8 jordkloder. Måles vores ressourceforbrug i [økologisk fodaftryk](#), har hver dansker et aftryk på 8,3 globale hektar (gha). Jorden består af 13,4 mia. gha. Fordeles de på 7 mia. verdensborgere, er der i gennemsnit 1,9 gha pr. person. Forestiller vi os, at alle verdens borgere skal have mulighed for at bruge den samme mængde pr. borger, skal vi danskere reducere vores ressourceforbrug med et sted mellem 70 og 80 %. Ovenstående beregninger er naturligvis hypotetiske, men de giver et billede af den udfordring, menneskeheden, og dermed også danskerne, står over for.

BORGERE OG LOKALSAMFUND ER EN DEL AF LØSNINGEN

Sidste forår lavede Aftenskolen Lysglimt (stiftet i 2017) en bæredygtighedsstrategi. På opfordring fra Fritid & Samfund deler jeg her de tanker og ideer, der ligger til grund for strategien. Formålet er først og fremmest at støtte de borgere og lokalsamfund, der har lyst og motivation til at flytte sig fra at være en del af problemet til at blive en del af løsningen. Folkeoplysningen skal

➤➤➤➤➤➤

¹⁾ Citeret fra artiklen *Uden radikal omstilling vil opfyldelse af FN's sociale verdensmål blive på planetens bekostning* af Jørgen Steen Nielsen.

Artiklen er bragt i Dagbladet Information 28. oktober 2018.

skabe rammer for læring, eksperimenter og etablering af lokale (lærings-) fællesskaber, hvor de i en trinvis omstilling af deres liv og lokalsamfund får erfaringer med, og dermed kan vise andre, hvordan man med udgangspunkt i hverdagslivet kan bidrage til den store omstilling.

Et andet formål er at være med i partnerskaber på tværs af foreninger, erhvervsliv og kommunen, hvor vi sammen skubber på projekter, som ingen af 'sektorerne' kan virkeliggøre alene. Det kunne være tvær-sektorielle projekter om det affaldsfrie samfund (cirkulærøkonomi) med det mål at etablere butikker og virksomheder inden for reparation og genbearbejdelse af f.eks. tøj, møbler og elektronik. Eller det kunne være at etablere grønne områder i bymidten, ved skoler, institutioner og arbejdspladser. De grønne områder kan drives som undervisningsforløb i folkeskoler og aftenskoler i samarbejde med børn, beboere og personale fra de nærliggende børnehaver og plejehjem. Med hjælp fra frivillige ildsjæle og stressramte i kommunale 'raskeforløb'. Naturligvis i samarbejde med folk der ved noget om biodiversitet, CO₂ lagring, fødevarerproduktion og menneskers trivsel. Eller noget helt tredje. Det afgørende er, at flere af partnerne tror på, at det fremmer omstillingen til bæredygtighed.

Strategien rummer nogle bud på, hvad *folkeoplysning om bæredygtig udvikling* er for en størrelse. Den har afsæt i det folkelige engagement og i en forståelse af, at Danmark er verdensmester i vindmøller, økologi og økosamfund. Tre succeser der bygger på dynamiske samspil mellem viljestærke borgere, ihærdige entreprenører og fremsynede politikere. Det er dén iboende udviklingskraft, der er blandt mennesker, som folkeoplysningen skal aktivere. Her er der tre læreprocesser, individuelle, kollektive og demokratiske, der på hver sin måde kan styrke det folkelige bottom-up engagement i implementeringen af de 17 verdensmål.

INDIVIDUELLE LÆREPROCESSER

Dette er den gængse læreproces i aftenskoler og folkeoplysningsforbund. I forhold til verdensmålene handler det om, hvad den enkelte borger kan gøre for at handle og leve mere bæredygtigt. Det kan være kurser om årstidens grøntsager, plantebaseret kost eller kurser, der støtter én i at ændre vaner og få en sundere levevis. Det kan være havekurser om vilde blomster, biodiversitet og flerårige grøntsager. Om terapi- og skovhaver. Workshops om deleøkonomi og cirkulærøkonomi set fra husholdningens og lokalsamfundets perspektiv. Om hvordan verdensmålene kan være med til at igangsætte lokale udviklingsprocesser. Det afgørende er, at undervisningen indeholder meningsfulde og nærværende svar på nogen af de problemer, vi har som mennesker og samfund, fx ensomhed, sundhed, demokrati, klima og miljø.

I Lysglimt beder vi alle undervisere om at relatere deres undervisning til

verdensmålene. Vi arbejder på, at foredrag, kurser og udflugter har fokus på livskvalitet, hverdagsnære løsninger og de lokale miljø- og klimaforandringer. Samt de dilemmaer der ligger i at omstille vores liv, lokalsamfund og kommune til bæredygtighed. Ligeledes ønsker vi at lave aktiviteter, der lægger op til samtaler og livslang læring om livet, kommunen og verden – nu og i 2050.

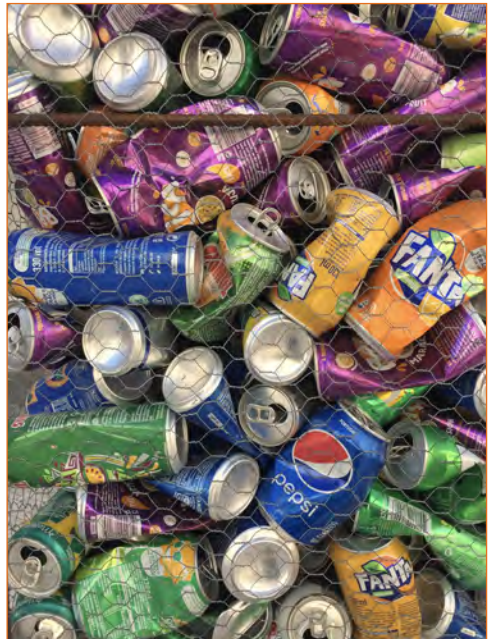
KOLLEKTIVE LÆREPROCESSER

Formålet er at etablere lærings- og handlefællesskaber, hvor borgere og lokalsamfund går sammen om at implementere verdensmålene med udgangspunkt i hverdagslivets behov, de stedbestemte muligheder og borgernes fremtidsvisioner. I dette arbejde er der mange læremestre. En af dem er andelsbevægelsen, der sammen med andre af datidens bevægelser har skabt fundamentet for nutidens velfærdssamfund. Min læremester er den lokale og globale økosamfundsbevægelse. Her har økosamfund over hele verden bidraget til udviklingen af lev-og-lær kurset [Ecovillage Design Education](#), der er afholdt over 300 gange på 110 vidt forskellige steder i verden. Det traditionelle kursus er fire uger langt, hvor 15-30 kursister bor og lærer om de løsninger og udfordringer, som det beværgende lokalsamfund arbejder med.

Ligesom verdensmålene er der her en helhedsorienteret tilgang til bæredygtighed. Hovedfagene er økologi, økonomi, kultur/verdensbillede og det sociale. Der veksles mellem teori, praktiske øvelser og oplevelser af, hvordan det lærte indgår i helheden. I en afsluttende designopgave bruger kursisterne deres eget lokalsamfund som case.

Kurser af den karakter strækker sig over mindst fem weekender. Underviserne er lokale praktikere og ildsjæle, faglærere samt en 'væver', der opbygger fællesskabet og binder mangfoldigheden sammen i en helhed.

Uanset om der undervises i lokaløkonomi, permakultur eller beslutningsprocesser, er træning i kommunikations- og relationskompetencer et gennemgående element i lev-og-lær pædagogikken. Formålet er at fremme en kultur, der vedligeholder og udbygger den enkeltes og fællesskabets sociale kapacitet. De centrale aspekter er dialog, fællesskab og samarbejde, frem for diskussion, individualisering og konkurrence.

FOLKEOPLYSNINGEN KAN LÆRE AF OMSTILLINGSBEVÆGELSEN

Der er tre grunde til, at økosamfundenes lærdom er relevant i forhold til folkeoplysningens engagement i virkeliggørelsen af FN's verdensmål. Den første er de effekter, som er et resultat af økosamfundenes design. I beboerperspektiv er effekten høj livskvalitet; handlestærke og omsorgsulde fællesskaber, der på tværs af alder, uddannelse og ejerformer selvforvalter hverdagsliv og lokalsamfund. I miljøperspektiv er effekten et CO₂ udslip på 60-70 % under nationale gennemsnit og økologiske fodaftryk, der er under 50 % af nationale gennemsnit. I et landdistriktsperspektiv siges det, at „øko-landsbyer er det bedste middel mod landsbydød vi har, for det virker med det samme, hvis man får et tilskud af sådanne ivrige mennesker“.

For det andet er økosamfund, på linje med permakultur-bevægelsen og TransitionTown-bevægelsen, en global bølge af borgerinitieret lokalsamfund og omstillingsbyer, der viser, at det er muligt at leve et godt og rigt liv, samtidig med at man omstiller til bæredygtige bo- og livsformer. Etableringen af ECOLISE (European network for community-led initiatives on climate change and sustainability), stiftet af 43 organisationer i 16 lande, viser, at bevægelsen har viden og erfaringer, som folkeoplysningen med stor gavn kan være med til at formidle til traditionelle boligområder.

Den tredje grund handler om livskvalitet og medborgerskab. Om inklusion, genkendelighed og anerkendelse. Om fællesskaber, der værdsætter den mangfoldighed, der opstår, når folk lærer, arbejder, udvikler og beslutter i fællesskab. Hvor metoder og værdier er i familie med metoderne fra den dialogbaserede konfliktløsning. Her opstår en kultur med opmærksomhed på balancen mellem individ og fællesskab, hvor jeg kan være mig, og du kan være dig, hvor vi søger det fælles og udvikler os sammen, uden at den ene skal lave om på den anden.

DEMOKRATISKE LÆREPROCESSER

Det tredje ben i *folkeoplysning om bæredygtig udvikling* handler om demokratisk fornyelse. Idéen er at få det kæmpe civilsamfundsengagement, der er fundamentet for, at Danmark er verdensmester i vindmøller, økologi og økosamfund, integreret i de demokratiske styreformer. Den folkelige innovationskraft skal bidrage til en vitalisering og en fornyelse af vores demokrati. Borgerne skal inviteres med i udvikling og implementering af politiske dagsordener, så der skabes dynamiske samspil mellem FN's verdensmål, folkeoplysende læreprocesser og kommunens udvikling. Formålet er at igangsætte omstillingsprocesser, der sigter efter høj livskvalitet, lav miljøbelastning og lokal udvikling. En måde at gøre det på kunne være at invitere borgerne med i udviklingen af en *Den bæredygtige kommune 2050 – den kommune vi vil give videre til vores børn og børnebørn*. De visioner, der opnår støtte fra kommunalbestyrelsen, danner grundlag for projekter, som borgere, lokalsamfund

og foreninger er med til at udvikle og implementere. Et eksempel på en sådan proces kan ses sidst i artiklen [Folkeoplysning, verdensmål og kommunale 2030-planer](#).

ET ROBUST OG MODSTANDSDYGTIGT DEMOKRATI

Der er tre grunde til, at folkeoplysningen skal bidrage til, at vores demokrati bliver robust og modstandsdygtigt over for u-bæredygtighedens disruption. Den første er, at borgere og lokalsamfund er super kompetente bottom-up aktører, der kan bidrage til lokal bæredygtig udvikling. Den anden er, at lokal selvforvaltning og [demokrati som livsform](#) skaber robuste fællesskaber og øger menneskers livskvalitet. Den tredje er, at det repræsentative demokrati for øjeblikket befinder sig i (mindst) tre kriser.

Kriserne er 1: *Magtesløshed* over for komplekse udfordringer som klimaforandringer, ressourceudnyttelse og flygtninge. 2: *Mistillid til politikere og politiske institutioner*. Sammenlægningen af kommunerne øgede afstanden mellem borgere og politikere. Ved kommunevalget i 2017 blev der i Køge talt om Udkantskøge, fordi borgere i udkanten af kommunen oplevede sig tilside-sat af en kommunalbestyrelse, hvis fokus var på væksten i og omkring Køge By. Handler det om Christiansborg, tales der ofte om politikerlede. Ligeledes er mange borgere kritiske over for EU, da de oplever, at beslutningerne træffes langt fra deres hverdag. Populismen gødes af globalisering (læs centralisering), af befolkningens mistillid til politikerne og demokratiets magtesløshed over for de emner, som borgerne bekymrer sig om. Udviklingen i USA, Ungarn og Storbritannien er eksempler på denne udvikling. Populisterne vil knægte eliten, hvilket kan være et ædelt formål, men ofte ender de med at knægte demokratiet. Ungdommens skolestrejker er et andet eksempel på mistilliden til det politiske systems duelighed. 3: *Ubalance mellem stat, marked og civilsamfund*. Kravet om konstant økonomisk vækst og stigende forbrug har gjort, at markedsøkonomien er blevet en langt stærkere spiller end demokratisk valgte regeringer. Som konsekvens af markedets og regeringernes hastværk og centralisering bliver civilsamfund kørt over. Reaktionen blomstrer med Brexit, Sverigedemokraterne, skolestrejker og borgere i gule veste. I bund og grund tror jeg, at de fleste hellere vil skabe lokal bæredygtig udvikling, frem for at stå uden for og være utilfredse med politikere og dysfunktionelle demokratier.

Folkeoplysning om bæredygtig udvikling skal bidrage til omstillingen af det danske samfund. Samtidig skal folkeoplysningen understøtte en udvikling, der opbygger civilsamfundet, så det kommer i øjenhøjde med og indgår i ligeværdige og dynamiske samspil med stat og marked i bestræbelserne på at implementere FN's verdensmål lokalt og globalt. I et folkeoplysende perspektiv er kampen for – og glæden ved – livet også en kamp for et robust og modstandsdygtigt demokrati. ■

Kommunerne og verdensmålene

Hvor er man i gang?

Danske kommuner har gennem økonomaftalen mellem regeringen og KL (Kommunernes Landsforening) for 2018 og atter for 2019 forpligtet sig til at bidrage til verdensmålenes gennemførelse i Danmark. KL har således udformet en [strategiplan](#) for arbejdet med verdensmålene. KL har valgt at have speciel fokus på 7 af de 17 verdensmål, da de især har relevans for problemstillinger, som KL og kommunerne arbejder med. I relation til de ud-valgte verdensmål vil KL komme med politiske udspil og sørge for faglig rådgivning af kommunerne. De 7 mål er 3/*Sundhed og trivsel*, 4/*Kvalitetsuddannelse*, 8/*Anstændige jobs og økonomisk vækst*, 11/*Bæredygtige byer og lokalsamfund*, 12/*Ansvarlig forbrug og produktion*, 13/*Klimainsats* samt 17/*Partnerskab for handling*.

Ude i de kommuner, der er gået i gang, varierer det, hvilke verdensmål man har valgt at arbejde med.

I **Sorø Kommune** har Byrådet enstemmigt vedtaget, at FN's verdensmål skal være den overordnede ramme for kommunens *Vision og planstrategi 2022*, der blev vedtaget i november 2018. Kommunen har ud af de i alt 17 verdensmål valgt 9 mål, som man vil fokusere på i denne byrådsperiode. Det er målene 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 17, der integreres i *Vision og planstrategiens* 4 lokale temaer med tilhørende mål og indsatser:

Tema 1. Det gode hverdagsliv med sundhed og trivsel for alle: skal styrke sundheden gennem de kommunale institutioner; det sunde valg skal gøres til det nemme valg for alle kommunens borgere; skal etablere og styrke fællesskaber mellem mennesker.

Tema 2. Levende byer og lokalsamfund – med natur, kultur og historie: her vil man bl.a. udvikle byer og lokalsamfund i tæt samarbejde med lokale kræfter; fremme muligheder for bevægelse og udfoldelse; arbejde strategisk med bygningsmassen og optimere driften; værne om naturen, kulturen og historien og gøre dem tilgængelige i hverdagen; invitere borgere og interessenter med i beslutninger og projekter; understøtte mangfoldigheden i kommunens boligområder.

Tema 3. Viden og vækst – arbejde og uddannelse til alle: bl.a. arbejde for at børn og unge dannelsesmæssigt, læringsmæssigt, trivselsmæssigt og teknologisk er klar til at møde og mestre fremtiden, og inddrage børn, unge og forældre i dette arbejde.

Tema 4. Erhverv, infrastruktur, innovation og teknologi: her bl.a. fremme innovation; understøtte vækst og jobskabelse i alle brancher.

I løbet af 2019 skal der udarbejdes en ny Kultur og Fritidspolitik for 2019-2022. Den skal bygge på de 4 ovennævnte temaer og tager dermed afsæt i verdensmålene.

Borgerne kommer gerne og bidrager

Sorø Kommune holdt i forbindelse med strategiarbejdet borgermøder med stor tilslutning. Over 100 borgere og foreningsrepræsentanter deltog i borgermødet i september 2018, hvor man efter et indledende oplæg af finansminister Kristian Jensen drøftede visioner og verdensmål. Der er udarbejdet et idekatalog på baggrund af forslag, der er kommet under høringsperioden af *Vision og Planstrategien 2022* fra 29. juni 2018 til 21. september 2018.

Idekataloget rummer en række forslag til *Tema 1*, for eksempel vægtning af naturen til sundhedsfremmende aktiviteter, bedre brug af lokale muligheder for aktiviteter og motion; at lokalrådene (der er 16 lokalråd/-foreninger i Sorø Kommune, red.) bliver set som drivkraft i fællesskaberne; skabes lokale aktiviteter, værested og cafe for børn og unge. *Tema 2* udløste ligeledes mange forslag: flere cykelstiforbindelser; kommunal borgerservice og institutioner som udekørende til byområderne; kommunalt klippekort med fordele til borgere, der cykler; kørefaste stier til kørestole, rollatorer; forsamlingshuse/beboerhuse i alle boligområder til fælles aktiviteter; mere kultur, kunstnerisk og kreative aktiviteter til børn og unge; borgernær medbestemmelse og inddragelse med reel indflydelse; være mod-/medspil til ideudvikling; frivilligcentrets aktiviteter ligger i dagtimer på hverdage, svært at deltage, hvis man har fuldtidsarbejde.

Sorø Kommune har oprettet en særskilt hjemmeside [FN'S Verdensmål Vision 2022](#) for kommunens arbejde med verdensmålene. Her kan man hente ovennævnte idekatalog, hvidbog og *Vision og Planstrategi 2022*.

Københavns Kommune har valgt at arbejde med alle 17 verdensmål. Der er udarbejdet [Hovedstaden for bæredygtig udvikling. Københavns Kommunes handlingsplan for FN's verdensmål](#) Handlingsplanen – hvert enkelt verdensmål er behandlet – er en kortlægning af, hvad man allerede gør i Københavns Kommune for at realisere verdensmålene samt hvordan man strategisk vil forankre verdensmålene i de enkelte forvaltninger og kommende politikker. Kommunen vil udvikle et værktøj, der kan være en hjælp til at vurdere effekterne af politikker og indsatser i forhold til de 17 verdensmål.

Fritids- og kulturområdet er bl.a. involveret i mål 3 i forhold til, at der skal være lige adgang til idræt; et vedvarende fokus på, hvilke faciliteter der skal etableres, for at flest mulige får lyst og mod på at være fysisk aktive; udsatte børn skal gennem fritidsguider hjælpes ind i foreningslivet. Til mål 4 frem-

hæves livslang læring gennem voksenuddannelsescentre, kulturinstitutioner og kommunens biblioteker. Initiativet læring hele livet, fx støtte til aftenskoler og gratis faciliteter til foreninger.

I mål 8 er det for eksempel initiativer, der støtter driftsmæssige tiltag, der gør byen attraktiv for virksomheder inden for de kreative erhverv, samt understøtter vækstlaget, hvorfra nye kulturinitiativer opstår.

Københavns Kommune vil lave en guide, der synliggør og forklarer verdensmålene, så borgere, forvaltninger, institutioner og virksomheder ser, hvordan man kan bruge verdensmålene i det daglige arbejde.

Kolding Kommune har valgt at have en [cirkulærøkonomi](#) og bruge de 17 verdensmål som pejlemærker for, hvor og hvordan man skal prioritere den cirkulære indsats. Børne- og Uddannelsesforvaltningen arbejder således med de 17 verdensmål inden for skoleområdet, jf. strategi Grøn Generation. Borgere, der ansøger kommunens Bydelspulje 2019, opfordres til – for første gang – at indtænke genbrug, deleordninger, biodiversitet og de 17 verdensmål i deres ansøgninger om at forskønne lokalområder.

Andre kommuner vælger færre mål. For eksempel har [Furesø Kommune](#) udvalgt 2 verdensmål – 10/Mindre ulighed og 13/Klimaindsats – som skal fungere som fælles mål, da det er muligt for hele kommunen at arbejde med de 2 verdensmål og engagere foreninger, borgere og virksomheder.

Guldborgsund Kommune nedsatte i 2017 et § 17, stk. 4-udvalg, der med et bæredygtighedsperspektiv har set på et specifikt lokalområde, området Lindholm med et stort almennyttigt boligkompleks beliggende i den østlige del af Nykøbing F. Derudover skulle udvalget komme med generelle råd og anbefalinger om bæredygtighed til Guldborgsund Kommunes Agenda 21-strategi. Her brugte man de 17 verdensmål som ramme. Notatet med udvalgets råd og anbefalinger til Byrådet kan læses via [Lindholmområdet](#)

Aarhus Kommune har sat sig for at blive den reneste by i Norden. Hittidige tiltag har ikke fået snask, tyggegummi, pizzabakker og øvrige affald væk fra gader, parker og torve. I samarbejde med Aarhus City Forening og inddragelse af borgerne skal det lykkes denne gang. Første skridt tages, når Aarhus City Forenings tilbagevendende klassiker, *Verdensbilleder*, afvikles 31. maj–1. juni 2019. Temaet for *Verdensbilleder 2019* er FN's verdensmål, og der bliver udstilling om verdensmålene. *Verdensbilleder* er dage med underholdning, kultur, gastronomiske indslag, butikker med gode tilbud og åbent til midnat. [Magistraten Teknik og Miljø](#) understøtter, jf. *Politiske pejlemærker 2019-2021*, de 17 verdensmål, herunder 17/Partnerskab for handling.

lh

Er kommunerne i mål med verdensmålene?

Konsulentfirmaet Deloitte har i 2018 og 2017 undersøgt, hvordan danske kommuner (49 kommuner) forholder sig til FN's verdensmål. I 2018-undersøgelsen – [Fra globale mål til lokal udvikling. Nordisk rapport 2018](#) – har man også inddraget kommuner i Sverige (51), Norge (51) og Finland (30). Jævnfør 2018-undersøgelsen arbejder de nordiske kommuner i dag på 3 niveauer med verdensmålene:

1. *Afstemme og kommunikere indsatsen*, 2. *Stimulere til handling* samt 3. *Innovation*.

Størstedelen af de nordiske kommuner arbejder p.t. med verdensmålene på niveau 1, hvor formålet er at demonstrere og forklare, hvordan nuværende initiativer hænger sammen med verdensmålene. – Så der er plads til at arbejde mere i dybden med verdensmålene i de enkelte kommuner.

De 3 verdensmål, der er prioriteret øverst hos de nordiske kommuner, er 1. Bæredygtige byer og lokalsamfund (mål 11), 2. Kvalitetsuddannelse (mål 4), 3. Klimaindsats (mål 13). Ser man *kun* på de danske kommuner, er prioriteringen lidt anderledes: 1. Klimaindsats (mål 13), 2. Bæredygtig energi (mål 7), 3. Bæredygtige byer og lokalsamfund (mål 11).

2018-rapporten er overskuelig og har spotlight på hvert af de nordiske lande. Så det er let at sammenligne, hvordan det står til hvor i Norden.

lh

Forskning om kommunerne og FN's Verdensmål

Roskilde Universitetscenter (RUC) påbegyndte i efteråret 2018 et forskningsprojekt, der skal belyse danske kommuners arbejde med verdensmålene. Projektet sker i samarbejde mellem KL, 3 udvalgte kommuner – Vejle, Guldborgsund og Gladsaxe Kommuner – og RUC. Målet med projektet er at undersøge, hvordan danske kommuner arbejder med verdensmålene: Hvilke mål er der fokus på? Hvordan oversættes de til den lokale kontekst? Hvordan indlejres verdensmålene i kommunestrategien? Hvordan kan man styrke evnen og kapaciteten i såvel den offentlige sektor som i lokalsamfundet til at handle lokalt i forhold til globale målsætninger? Hvordan organiseres og udføres konkrete kommunale indsatser i samspil med borgere og lokalsamfund på projektniveau? Hvordan styres og ledes disse indsatser?

Projektet er bygget op omkring national survey, telefoninterview, casestudier af de 3 udvalgte kommuners arbejde med verdensmålene, hvor bl.a. metoder som observation, interviews, dokumentstudier vil indgå i dataindsamlingen.

lh

Brug FN's verdensmål som pejlemærker ...

[Lederen fortsat fra side 3](#)

I den sammenhæng er de folkeoplysende foreninger nogle meget vigtige aktører, fordi de har en berøringsflade til en meget stor del af befolkningen. Idrætsforeninger, oplysningsforbund, de kulturelle foreninger, det idébestemte ungdomsarbejde m.v. kan alle virkelig gøre en forskel ved både at hjælpe med at få information om verdensmålene ud og – hvad der er endnu vigtigere – hjælpe med at konkretisere dem og gøre dem brugbare i mange forskellige sammenhænge inden for det frie foreningsliv.

Det vil også være oplagt, at de kommunale § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg) påtager sig et ansvar ved at advokere for vigtigheden af, at alle de folkeoplysende aktører bidrager til at skabe en mere bæredygtig udvikling inden for rammerne af verdensmålene samt ved at gøre nogle af målene til deres egne i de næste års arbejde.

I dette nummer af tidsskriftet er der en række meget spændende artikler om verdensmålene, der både relaterer sig til nogle overordnede problemstillinger og videregiver eksempler på, hvordan der allerede nu bliver arbejdet på at indfri nogle af målene

God læselyst.

kultur & fritid/Tidsskriftet Folkeoplysning udgives af
Landsforeningen Fritid & Samfund, Jagtvej 12, 8270 Højbjerg

tlf.: 61 51 85 50 www.fritid-samfund.dk

Sekretariatsleder: Steffen Hartje

Redaktion Steffen Hartje (ansv.)

Fritid & Samfunds holdning udtrykkes i lederen. Øvrige artikler og indlæg udtrykker ikke nødvendigvis Fritid & Samfunds synspunkter.

Lay-out Lene Holm

Fotos Fritid & Samfund, hvis ikke andet er angivet.

Abonnement **kultur & fritid** udkommer 3 gange om året til medlemmer af Fritid & Samfund og andre med interesse for kultur, samfund og folkeoplysning.

Årsabonnement 220 kr. i 2018.

ISSN 1903-7317